

7. SINIF SOSYAL BİLGİLER

6. ÜNİTE: YAŞAYAN DEMOKRASİ ÜNİTE KAVRAMLARI

DEMOKRASİ: Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimidir.

MAGNA CARTA LIBERTATUM (Büyük Özgürlük Fermanı): 1215 yılında İngiltere'de imzalanmıştır. Kralın yetkileri sınırlandırılmış, halka bazı özgürlükler verilmiştir. Halkın çok azı seçimlere katılmıştır. Oy vermek için erkek olma ve vergi verme şartı vardır.

1789 İNSAN VE YURTTAŞ HAKLARI BİLDİRGESİ:

1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi, Fransız İhtilali'nden sonra yurttaşların hak ve özgürlüklerini güvence altına almak, insan haklarına yasal bir zemin oluşturmak amacıyla 1789'da yayımlanmıştır. Bildirge, bir giriş metni ve 17 maddeden oluşmaktadır. Bildirgenin ilk dört maddesi aşağıdadır.

- 1- İnsanlar özgür ve eşit doğarlar ve yaşarlar.
- 2- Her topluluğun amacı, insanın doğal ve zaman aşımına uğramaz haklarının korunmasıdır.
- 3- Her egemenliğin özü, esas itibarıyla millettir.
- 4- Hürriyet başkasına zarar vermeyen her şeyi yapabilmekten ibarettir.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ: Birleşmiş Milletlere üye devletler, insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması için 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni kabul etti.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yaşama hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü; keyfi tutuklama, hapis ve sürgünden korunma hakkı; mülkiyet hakkı; dernek kurma, toplantı ve yürüyüş gibi siyasi hak ve özgürlükler yer almaktadır

KURULTAY (toy): İlk Türk devletlerinde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı meclistir.

DİVANI HÜMAYUN: Padişah başkanlığında toplanan askeri, siyasi, idari, hukuki ve mali işlerin görüşüldüğü ve karara bağlandığı kuruldur. Günümüzdeki karşılığı **Bakanlar Kuruludur.**

TÜRKLERDE DEMOKRASİ

DÖNEMLER	OLAYLAR
İslamdan Önceki Türklerde	❖ Türk kültüründe “ meşveret ” kavramı vardır. Meşveret akıl toplamak demektir. Yani en doğruyu bulmak için birilerine danışılmasıdır. Bu işlem kurultayda yapılırdı. Kurultayda devletin siyasi, askerî ve ekonomik konuları ile ilgili görüşmeler yapılır, kararlar alınır. Kurultaya hakanın eşi de katılırdı.
Türk İslam Devletlerinde	❖ Vakıflar ve şifahaneler insana verilen değeri göstermektedir. Sosyal yardımlarla insana ve diğer tüm canlılara faydalı olmaya çalışan bu kurumlar insan ve hayvan haklarını korumuşlardır.

OSMANLI DEVLETİNDE DEMOKRASİ

1808	❖ Sened-i ittifak ile Osmanlı Devleti’nde padişah eyaletlerin ileri gelenleri olan ayanları tanımış ve onlara yetkiler vermiştir.
1839	❖ Anayasal düzenin başlangıcı olan Tanzimat Fermanı ilan edildi . Bu fermanla Abdülmecit kendi gücünün üzerinde kanun gücünün olduğunu kabul etti .
1856	❖ Islahat Fermanı ile Osmanlı Devleti’ndeki Müslüman ve gayrimüslimler eşit hâle getirilmesi amaçlanmıştır. Ancak bu ferman hiçbir zaman uygulanmamıştır.
1876	❖ Osmanlı’nın ilk anayasası “Kanun-i Esasi” yürürlüğe girdi. Padişah II. Abdülhamit Meşrutiyet yönetimine ilan etti. Anayasada kanun önünde eşitlik, kişi dokunulmazlığı, basın özgürlüğü, dilekçe, eğitim, vergi hakkı ve sorumluluğu yer alıyordu.
24 Temmuz 1908	❖ II. Meşrutiyet’in ilanı ile Osmanlı Devleti’nde parlamentar yönetime geçilmiş ve halk seçme seçilme hakkını kullanarak seçimlere katılmıştır .

MUSTAFA KEMAL'İN DEMOKRASİ VE CUMHURİYETE KATKILARI

YILLAR	OLAYLAR
1906	✿ Şam'da Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurmuştur.
1919	✿ Erzurum ve Sivas Kongrelerini toplamıştır.
1919	✿ Millî Mücadele hareketinin ilk yayın organı İrade-i Milliye (Millî İrade) gazetesidir. Sivas Kongresi'nde alınan kararla çıkarılan gazete , temsil heyetinin Ankara'ya gitmesinden sonra yayın hayatına Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye (Millî Egemenlik) adıyla devam etmiştir.
1920	✿ 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açıldı. Yeni devletin ilk anayasası olan "Teşkilatı Esasiye Kanunu" adlı anayasa ilan edildi. Anayasanın en önemli özelliği "milli egemenlik ilkesi" nin kabul edilmesidir.
1923	✿ 29 Ekim 1923 tarihinde TBMM'de Cumhuriyet ilan edildi. Mustafa kemal ilk Cumhurbaşkanı seçildi.
17 Şubat 1926	✿ Medeni Kanun'un kabulü (17 Şubat 1926) ile evlilik, boşanma, miras gibi toplumsal olaylarda kadın-erkek eşitliği sağlanarak önemli bir demokratik gelişme gerçekleştirilmiştir.
1930	✿ Türk kadınlarına belediye seçimlerine katılma hakkı verildi.
1934	✿ Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanındı. 1935'te 17 kadın milletvekili seçildi.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ KURULAN PARTİLER

1- HALK FIRKASI: (9 Eylül 1923)

Temeli Sivas kongresinde oluşturulan Anadolu ve Rumeli müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dayanan Halk Fırkasını 9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal kurdu.

Cumhuriyetin ilanından sonra **Cumhuriyet Halk Fırkası** adını aldı. 1950 yılına kadar ülkeyi yönetmiştir.

Cumhuriyet tarihinin ilk siyasi partisidir.

2-TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI: (17 Kasım 1924-3 Haziran 1925)

Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele ve Adnan Adıvar tarafından kurulmuştur. **Başkanı Kazım Karabekir'dir.** Eğitimde milliliği, **ekonomide liberalizmi** savunmaktadır. **Ülkemizin ilk muhalefet partisidir.**

Parti programında **"dini inanç ve esaslara saygılıdır."** ifadesinin vurgulanması inkılap karşıtlarının partide yer almasına neden oldu. Parti faaliyetleri ve bazı üyelerin **"Şeyh Sait İsyanı"** ile ilgili oldukları tespit edilince 3 Haziran 1925'te parti kapatıldı. **Böylece çok partili hayata geçiş denemesinin ilki başarısız oldu.**

3- SERBEST CUMHURİYET FIRKASI: (12 Ağustos 1930-17 Kasım 1930)

Dünyadaki ekonomik bunalımın ülkemizi de etkilemesi üzerine Atatürk'ün teklifi ile Paris Büyükelçisi **Fethi Okyar** tarafından kuruldu.

Cumhuriyet ve inkılap karşıtlarının partinin kuruluş amaçlarından saptığını gören Fethi Okyar kendi isteğiyle partiyi kapattı.

Çok partili hayata geçiş için iki kez deneme yapılmış, ikisi de başarısız olmuştur. Bu durum toplumun henüz çok partili hayata geçiş için hazır olmadığını gösterir.

CUMHURİYETİN TEMEL NİTELİKLERİ:

1- DEMOKRATİK DEVLET:

Egemenliğin kullanılması kısıtlanamaz; **bir kişiye, bir zümreye veya sınıfa bırakılamaz.** Hiç kimse veya hiçbir organ kaynağını **anayasa ve yasalardan almayan bir yetki kullanamaz, uygulama yapamaz.**

2- LAİK DEVLET:

Yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması değil **tüm yurttaşların din, vicdan ve ibadet hürriyetinin sağlanmasıdır.** Laikliğin en önemli unsurlarından biri de devletin çeşitli dinlerin ve mezheplerin mensupları arasında kanun önünde ayrım gözetmemesidir. Bu ilke Anayasa'nın 10. maddesinde "**Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.**" şeklinde yer almaktadır.

3- SOSYAL DEVLET: Vatandaşların hak ve özgürlüklerini koruyan eşitlik ilkesini benimseyen devlet anlayışıdır. Bu anlayıştaki **devlet, vatandaşlarının toplumsal ve ekonomik varlıklarını iyileştirmek için önemli roller üstlenerek bu yolda vatandaşlarına olanaklar sunar.** Sosyal adaletin artırılmasına yönelik çalışır. **Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan geri kalmış ya da güçsüz insanların da toplumun içinde bulunduğu genel refah seviyesine ulaşması için çaba harcar.** Vatandaşların ekonomik ve sosyal gelişimleri için eşit olanaklar sunar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti sosyal devlet anlayışına sahip bir devlettir.

4- HUKUK DEVLETİ: Yetkili devlet organları tarafından ortaya çıkarılan kuralların tümüne hukuk denir. Kanun koyucuların da kanunlara uymak zorunda olduğu sisteme hukuk devleti denilir. Hukuk devletinde yasalar anayasaya uygun olur. **Yasaların anayasaya uygunluğunu Anayasa Mahkemesi denetler. Yasaların yürütülmesini sağlayacak olan yürütme yani idare kurumunu da bağımsız yargı kurumu olan Danıştay tarafından denetler.** Bağımsız mahkemeler bireylerin birbirleriyle ya da devlet kurumları ile olan uyuşmazlıklarının çözümünde görev alır.

EĞİTİM HAKKI (İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ (MADDE 26)

Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim mecburidir. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğretim, liyakatlerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.

EŞİTLİK HAKKI (İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ (MADDE 1)

Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.

AYNI HAKLARDAN YARARLANMA HAKKI (İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ (MADDE 2)

Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.

AİLEDE DEMOKRASİ: Evlilik ve kan bağına dayanan toplum içindeki en küçük birliktir. Çocuğun kişilik kazanmasında anne, baba ve diğer aile üyelerinin tutum ve davranışları önemlidir. Demokrasi kültürü açısından bakıldığında ise birey, ailede ne kadar demokratikse toplum hayatında ve devletle ilişkilerinde de o kadar demokratik olur.

OKULDA DEMOKRASİ: Bireylere demokrasi bilincinin kazandırılmasında eğitim kurumları da önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle okul ve sınıf yönetiminin, okullardaki öğretim etkinliklerinin yani okul kültürünün demokratik olması gerekmektedir.

BİREYİN DEMOKRASİ İÇİN KAZANMASI GEREKEN DEĞERLER:

- İnsan onuruna ve insan haklarına değer vermek
- Kültürel çeşitliliğe değer vermek
- Demokrasi, adalet, eşitlik ve hukukun üstünlüğüne değer vermek

TOPLUMDA DEMOKRASİ: Bir toplumda demokrasi kültürünün yerleşmesi için toplumda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Türk kadını, tarih boyunca toplumdaki yerini korumuştur ancak Türk kadınının siyasi haklarına kavuşması cumhuriyetten sonra gerçekleşmiştir. Atatürk, **1930** yılında **belediye seçimlerinde seçme hakkı**; kadınlara, **1933** yılında **muhtarlık seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı**; **1934** yılında da **milletvekili seçme ve seçilme hakkını** vermiştir

**DİĞER DERS İÇERİKLERİ İÇİN AŞAĞIDAKİ KANAL
LİNKLERİME TIKLAYINIZ.**

İNSTAGRAM HESABIM:

<https://www.instagram.com/sosyalhocasimustafa/>

YOUTUBE ABONE OL LİNKİ:

<https://www.youtube.com/@sosyalhocasimustafa>

TELEGRAM HESABIM:

<https://t.me/sosyalhocasimustafakarakus>

WHATSAP HESABIM:

<https://whatsapp.com/channel/0029VaA9Dzy4o7qDiBoEdD0z>